

XXXIX. évfolyam 30. szám.

Budapest, 1904. július 24.

NÉPNEVELŐK LAPJA

Nevelés-oktatásügyi és társadalmi hetilap.

A Magyar Tanítók Otthonának,
a Tanítók Országos Bizottságának és a Budapesti Tanító-testületnek

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Felelős szerkesztő:

SZABÓ BUGÁTH LÁSZLÓ

Budapest, VII. ker., Damjanich-utca 34. szám,

Kiadó: **MAGYAR TANITÓK OTTHONA**

Budapest VIII., József-körút 8. szám.

BUDAPEST, 1904.

ELEK LIPOT KÖNYVNYOMDAJA

VII., Kertész-utca 20.

Ideal írógép

azonnal és állandóan látható
írással.

Prospektust és írásmintát küldenek:

SCHOTT H. és DONNATH

BUDAPEST,

VII., Erzsébet-körut 1. szám.

ELEF 11. 62-45.

Rendkívüli árleszállítás!

Tekintettel a rendkívüli rossz üzleti viszonyokra és arra, hogy a tavaszi időnyre nagy mennyiségű finom szöveteket szereztem be úgy, hogy szövetraktáram igen tulhalmozott, de különösen azon körülményre, hogy munkásaimat foglalkoztatni kell, elhatároztam, hogy **egy teljes férfióltónyt**

csak 12 forintért

készíték mérték után, saját férfiszabó-műtermemben, remek szabásban és elegáns kivitelben a legfinomabb minőségű fekete, sötétkék, szürke, vagy barnaszínű pyapjuszövetekből.

Vidéki rendelések a legpontosabban eszközöltetnek és utánvét mellett szállítatik. Vidéki megrendelésnél a lenti mértékutasítás kitöltve beküldendő. Minták a nagy forgalom miatt nem küldhetők.

LICHTMANN S. férfiszabó
Bpest, Rottenbiller-utca 4b.

Utasítás a mértékvételhez.

A kabát számára.		A nadrág számára	
	Cm.		Cm.
Háthossza a gallérvarrástól kezdve		Belső nadrág hossza a lábközvárrástól egészen a cipő sarkáig	
Ujjhossza a hát ujjavarrásától kezdve		Hasbőség a mellényen át mérve	
Mellbőség a mellényen át a hóna alatt		A mellény hossza az inggallér hátsó gombjától elől mérve	

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSUGYI- ÉS TARSADALMI-HETILAP

A MAGYAR TANÍTÓK OTTHONÁNAK,
A TANÍTÓK ORSZAGOS BIZOTTSAGÁNAK és a BUDAPESTI TANITÓTESTÜLETNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden vasárnap.

Előfizetés: egy évre 12 korona, félévre 6 korona, negyedévre 3 korona.

FELELŐS SZERKESZTŐ: **SZABÓ BUGÁTH LÁSZLÓ.**

Házat Otthonunknak.

Ki-ki örömmel láthatja a székesfővárosi kollégáknak azt a lelkes, lankadatlan és tervszerű munkásságát, melyet a Magyar Tanítók Otthonában úgy az egyetemes, mint a székesfővárosi népoktatásügy és tanítói érdekek szolgálatában annyi hűséggel és nemes buzgósággal végeznek. Sajnos, ma még a székesfővárosiak csaknem egymagukra s voltaképen a székesfővárosiaknak is csupán egy tekintélyes csoportjára utaltan dolgoznak Otthonunkban; de hiszem, hogy fordul az idő, a mesterségesen szított ellentétek elsimulnak s az önzetlen és becsületes munka, az összetartás erejének mind világosabb és erősebb tudata nemsokára együvé gyűjt mindannyiunkat fővárosiakat és együvé gyűjti velünk a vidéken lakó kollégák közül is azokat, akik önálló, szabad szervezetben akarnak küzdeni a nemzeti népnevelés javán; s a magyar tanítóság erkölcsi és anyagi érdekeinek szolgálatában ehhez a célhoz — lépésről-lépésre bár, ha másként nem lehet, de — öntudatosan és kitartással kell törekednünk.

Örömmel láthatjuk azt is, hogy Otthonunk mozgalmassága, szellemi és társas élete már ma sem fér el a rendelkezésünkre álló helyiségekben. Hál' Istennek és az összetartásra törő munkás erőnek, növünk, izmosodunk s az eleinte tágas helyiségben már ma is szorongunk.

Nagyon ideje tehát, hogy tágasabb és minden tekintetben megfelelő helyiségről gondoskodjunk. Máról-holnapra nem valósíthatjuk meg azt, ami ma még csak édes álom; de meg kell kezdenünk a munkát és következetesen kell dolgoznunk azért a célért, hogy Otthonunkat mielőbb saját házába, megfelelő helyiségébe költöztessük át.

Ez a cél eleinte áldozatokat követel. Szoronganunk, takarékos-

kodnunk kell, jó ideig nemes önmegtagadással célunknak világos tudatában. Házépítési alapunkat, melyet elődeink létesítettek s a kedvezőtlen körülmények erősen megtámadtak, vissza kell állítanunk. Tagok gyűjtésével, lapunk terjesztésével arra kell törekednünk, hogy rendes bevételeink ne csak fedezzék rendes kiadásainkat, hanem évről-évre juttassunk valamit házépítő-alapunknak is. Dalestélyeket, hangversenyeket, multságokat kell rendeznünk azzal a határozott és okos számítással, hogy jövedelmük növelje a házépítő-alapot. Nőkartársainknak leleményessége, ügyessége és a köznek javán munkáló lelkesedése sok-sok utat-módot talál még és aknáz ki — csak akarni kell — házépítő-alapunk gyarapításához. Minden fillért meg kell becsülnünk, mert minden fillér, melyet az összetartás ereje, a cél világos tudata s az egyéni önmegtagadás és lankadatlan munkásság szerez meg, nemcsak anyagilag vissz közelebb céljainkhoz, de erkölcsileg is hatalmas tőkét képvisel.

Mig így egyrészt fillért-fillérre gyűjtünk, másrészt pénzügyi tervvel is foglalkozhatunk. Én csak nagyjában vázolok egy ilyen tervezetet, hadd foglalkozzék vele ki-ki s hadd alakuljon ki mielőbb egy minden tekintetben reális tervezet.

Számításom szerint kellene Otthonunknak vagy 450—500 négyszögöl területű telek, amelyen egyemeletes ház épülne s tágas udvarkert is maradna. Otthonunk az épületnek első emeletét foglalná el, a földszintet bérbe adnák. Ilyen telek és épület hozzávetőleg 200 ezer koronába kerülne. Ha mi a telket 80—90 ezer koronaért, esetleg olcsóbban, a saját pénzünkön meg tudjuk szerezni, akkor a házépítésre törlesztéses kölcsönt kapunk. A kérdés tehát ez: hogyan szerezzük meg a telek árát? Hogyan? Részvények útján. El tudunk-e helyezni pl. 1000 drb 100 koronás részvényt; tudjuk-e biztosítani a 100 ezer koronányi kölcsön-összeg törlesztését, gondolom 7%-ot? Ma van Otthonunknak házbérre mintegy 7000 kor. évi kiadása; ez az összeg fedezné a kölcsönnek évi törlesztését. A részvények 4%-át épületünk földszintjének béréből kell és lehet fedeznünk. Ha biztosítani tudjuk az elvállalt kötelezettségek pontos teljesítését, akkor el tudjuk helyezni a részvényeket.

De nem kötöm magam a módozathoz; minden becsületes és reális módozatot szívesen fogadok. Nem akartam ezzel a néhány sorral egyebet, mint azt, hogy fölkeltssem az érdeklődést Otthonunk házépítése iránt s kit-kit kérjek, hogy dolgozzunk együtt buzgósággal, kitaróan ezért a célért: Otthonunknak házat építsünk.

Peres Sándor.

A VI. Egyetemes Tanítógyűlés.

(Folytatás.)

A közgyűlés első napján a tanácskozás harmadik tárgya volt: „A tankötelezettség és a magyar nyelv.“ Előadóul *Simon* Károly és *Benedek* Samu voltak kijelölve. Elsőnek *Simon* szólalt fel, aki bejelentette beszéde elején, hogy e tételből a második előadó csupán a magyar nyelv ügyét reklamáta magának s így ő csak a tankötelezettség ügyéről fog szólni.

Statisztikai adatokra hivatkozik, amelyek megdöbbentően szomorú képet mutatnak a mi népnevelésügyünkről.

Egy angol pedagógus szavait teszi magáévá, amely szerint „a népoktatás alapja a jól berendezett iskola, osztályonként kevés számú tanulókkal és jól fizetett tanítókkal.“ Ez adja meg a tankötelezettség kérdésének az erkölcsi alapot, mert ez teszi az iskolát a gyermekre nézve kedves otthonná, a szülők megnyugvásává, büszkeségévé és a tanítók becsült munkaterévé.

Mi még messze állunk ettől; mert Magyarországon nagyrészt túlszűfoltak az iskolák; a tankötelezettek egyrésze kintrekedt; a bentmaradtak egymás hegyin-hátán szorongnak. Ha itt-ott segíteni is akarnak a bajon, a hivatalos lassúság, a huzavona, a különféle tényezők átíratozása, egymással való ellenkezése a dolgot évről-évre a végtelenségig huzza-halasztja s végtére — a legjobb esetben is — kiegyeznek 50 percentben, szerveznek egy-két 800 koronás tanítói állást; de ezalatt a tanulók száma is úgy felszaporodott, hogy ismét ott vannak, ahol voltak.

Ezután a közoktatási miniszter új törvényjavaslatával foglakozik; bírálja annak a tankötelezettségre vonatkozó intézkedéseit; különösen hibáztatja az ismétlőiskolákra s a gazdasági ismétlőiskolákra vonatkozó részét. Végül határozati javaslatot terjeszt be a bajok orvoslási módjára vonatkozólag, amelyet az egyetemes gyűlés egyhangulag elfogadott.

Benedek Samu előadását azzal kezdi, hogy: „az állam, melynek mi fiai vagyunk, csakis *nemzeti*, annak kulturája pedig csakis *magyar* lehet.“ Sajnálattal mutat rá, hogy mi a népoktatási berendezésünket *nem merjük* nemzeti tartalommal megtölteni. Nem akarja ő a felekezeti *iskolafentartókat* anyanyelvüktől megfosztani, hanem kívánja a következőket:

1. A nemzeti ideál érdekében mondja ki a VI. Egyetemes Tanítógyűlés, hogy kívánjuk a magyar nyelv és szellem fokozottabb mértékben való terjesztését valamennyi iskolában és a társadalomban egyaránt.

2. Minden iskola temploma és hatalmas fényoszorója legyen a magyar nemzeti eszmének.

3. Minden nem magyar nyelvű iskola törültsék el a földszínről. (Nagy derültséggel kísért helyeslés).

4. Minden elemi iskola vagy magyar legyen vagy — ne legyen. (Mint az előbbi pontnál).

5. Minden elemi iskola mellé kisdiednevelő-iskola állíttassék.

6. A népiskola négy alsó osztályában az oktatás — kötelezőleg a magyar legyen. A nem magyar nyelvű községek népiskoláinál az V. és VI. osztályban a növendékek családi nyelve heti 3 órában taníttassék.

Vargha István, mint hozzászóló, elszomorítónak mondja, hogy az ezer éves Magyarországon még mindig foglalkoznunk kell a magyar nyelv tanításával, mint *megoldandó kérdéssel*. Ez szégyene a magyar nemzetnek. Ki kellene mondani és meg is cselekedni, hogy az ovodától kezdve fel az egyetemig mindenféle iskolában csak magyar legyen a tanítás nyelve. Határozati javaslatképpen ezt terjeszti be:

„Minden ember legyen . . . magyar, akit e föld hord s egével betakar“.

A közgyűlés az előadó javaslatát (a 6. pont második részének kivételével) elfogadja. S mivel ezzel a Vargha javaslata nem ellenkezik, az utóbbit is magáévá teszi.

A negyedik tárgya volt az első napnak a tanítóképzés kérdése, amelyet Mohar József (Győr) adott elő. Indokoló beszédet az előadó nem tartott, mivel — ugymond — a javaslat önönmagát indokolja. Csupán az egyes pontokhoz fűzött egy-egy magyarázó megjegyzést.

Javaslat a következő:

1. A tanítóképzés és képesítés kizárólag az állam joga és kötelessége. Megfelelő biztosítékok mellett a hitelekezetek is állíthatnak, tarthatnak fenn tanítóképzőket. E biztosítékok a következő elvek alapján megalkotandó törvényben állapítandók meg.

2. A tanítóképzők a középiskolák negyedik osztálya fölé szervezett négy évfolyamu pedagógiai szakiskolák legyenek. A felvétel *kizárólag* iskolai bizonyítvány alapján történjék.

3. Ugy a tanítóképzés, mint a képesítés csakis magyar nyelven történhessék. Az elméleti és különösen a gyakorlati pedagógiai tantárgyaknak a jelenleginél nagyobb tér s több idő jusson. Ezek mellett a magyar nemzeti vonatkozású tantárgyakra kiváló gond fordíttassék.

4. Az összes tanítóképző-intézetek tantervét a megalkotandó törvény alapján a közoktatási miniszter állapítja meg, tankönyvekül pedig csakis a közoktatásügyi kormány által engedélyezett könyvek használhatók.

5. A tanítóképesítés állami országos tanítóképesítő vizsgáló-bizottságokra ruházandó. E vizsgáló-bizottságok úgy állítandók össze, hogy azokban a tanítóképző-intézeti tanárok mellett kiváló elemi iskolai tanítók is helyet kapjanak.

6. A tanítóképesítő vizsgálat is egy, legfeljebb két évi tanítói gyakorlat alapján teendő és csupán a tanítói szaktárgyakra terjeszthetik ki. E vizsgálatot megelőzőleg a tanítójelölt tanítói érettségi vizsgálatra utasítandó, amely vizsgálat egyetemi filozófiai tanulmányokra jogosít.

Minke Béla, a második előadó, kijelenti, hogy a Mohar javaslatához hozzájárul, mivel az mindkettejük megállapodását képezi. Csak

két megjegyzést kíván tenni némi ellentmondás és félreértés eloszlatása végett.

Kifogások hangzottak az ellen a kívánság ellen, hogy a képzőtanfolyam bevégzése, vagyis az u. n. tanítói érettségi vizsga után csak egy, esetleg két év múlva történjék a képesítés, s e közben az illetők, mint már alkalmazott tanítók, szerezenek gyakorlati ismereteket.

Erre nézve az előadóknak az az álláspontja, hogy a tanítóképesítés köréből vétessenek ki az általános ismeretekről szóló tantárgyak s a képesítővizsga szoritkozzék csupán csak az elméleti és gyakorlati pedagógiára, amely alapját és feltételét képezi a tanítói működésnek s amelyről joggal kívánható, hogy azt mindenki az életben szerzett gyakorlat alapján ismerje meg; annál inkább is, mivel vannak olyan pedagógiai tételek, amelyeket csupán elméleti tanulmány alapján meg nem tanulhatunk. Hogy a gyakorlati működés ideje alatt az ember a tanultakat elfelejthesse, itt nem állhat meg. Azokat a pedagógiai ismereteket lehetetlen egy év alatt elfelejteni, amelyeknek a gyakorlati alkalmazásával napról-napra foglalkozunk. Ez nem az elfeledést, hanem az ismeretekben való megerősödést eredményezi. Az is fontos, hogy az iskolai szervezetet a képesítőre jelentkező a gyakorlati életből ismerje.

A másik, ami esetleg aggodalmat okozhat, a — tanítói érettségi, amellyel azt akarjuk, hogy a tanítói kvalifikáció az érettségi bizonyítvánnyal teljesen egyenlő rangu legyen és amellyel a tanítóság részére biztosítani akarjuk mindazt az anyagi szolgáltatást, amit más pályákon az érettségi bizonyítvány alapján nyerhetni meg. Ezek megjegyzésével teljesen hozzájárul a *Mohar* által beterjesztett javaslatához.

Ember Károly, mint hozzászóló, arra a veszedelemre mutat rá, ami abból származik, ha a képzőből az ifjak oklevél nélkül nyernek gyakorlati alkalmazást. Evvel visszavetjük Magyarország népoktatástígyét legalább 40 esztendővel. Igen sok helyen az iskoláknál állandóan ilyen ambuláns tanítókat fognak alkalmazni. A képzés és képesítés intenzívebbé tételéhez szívesen hozzájárul, ha az a tanítói kar erkölcsi értékének emelésére szolgál, de az oklevél nélkül való alkalmaztatást nem fogadja el. Ha kell alapvizsga és szakvizsga, az elsőt tegyék a harmadik, a másikat a negyedik év végére. Veszedelmesnek tartja továbbá az új javaslatnak azt az intézkedését, amely a szakvizsgánál az állam nyelve mellé odaállítja a nemzetiségi nyelvet is. Kívánja, hogy a képesítés *csak* magyar nyelven történhessék, mert nem lehet tünni, hogy a nemzetiségi nyelv megjelenjék a magyar állam előtt.

Bróznik Pál azt kívánja, hogy egységes képesítés kvalifikáljon a tanítói, a képezdei tanári és a tanfelügyelői állásra. Azért kívánja ezt, mert a népoktatásnak ezt a három szervét nem lehet egymástól különválasztani. Jó képzőtanár csak az lehet, aki jó tanító; jó tanító pedig csak az lehet, aki a gyakorlati pályán már működött. Határozati javaslata a következő:

Mondja ki az egyetemes tanítógyűlés, hogy a tanítóképesítés egységes legyen akként, hogy a képesített tanító minden újabb vizsga

nélkül — a gyakorlati működés közben szerzett érdemek alapján — képzőintézeti tanár és tanfelügyelő is lehessen.

Nagy László nem fogadhatja el *Ember* Károlynak azt a javaslatát, hogy az alapvizsga a 3. év, a szakvizsga pedig a 4. év végén legyen, mert ez visszafelé való menés volna az 1868-iki állapotra, amikor a tanítóképzés csak 3 évig tartott. A magyar tanitóság mindig a haladás zászlaját lobogtatta, nem pedig a visszafelé menését. A tanítóképzésnek ilyen visszafejlesztésével a népoktatás színvonalát csökkentjük és ezzel a tanítói érdeket — s közöttük az anyagi érdekeket is — súlyosan sértjük. Javasolja, hogy fogadja el az egyetemes gyűlés az előadó javaslatát.

Molnár József — zárószavával élve — szintén nem fogadja el *Ember* Károlynak a kétféle vizsga időpontjára vonatkozó javaslatát. A *Brozsik* javaslatát sem fogadja el; mert kivihetetlennek tartja, hogy ugyanaz a vizsgálat képesítsen elemi iskolai tanitóságra, képezdei tanárságra és tanfelügyelőségre. (Már miért volna az kivihetetlen? Szerk.)

A beadott javaslatok fölött való szavazásnál egyideig meglehetősen nyugtalanságot okozó mérközés következett. Voltak, akik *Mohar* javaslatát a maga egészében kívánták elfogadni; s voltak ismét, akik a gyakorlati évre vonatkozólag az *Ember* Károly álláspontját helyeselték. A nyugtalanság közben végre *Minke* Béla tett egy közvetítő javaslatot, hogy a *Mohar*-féle javaslatból az egyetemes gyűlés ejtse el azt a pontot, amely a gyakorlati évre vonatkozik s a többi pontot fogadja el.

Az elnök ebben az értelemben tette fel a kérdést s a közgyűlés a *Minke* módosításával az előadói javaslatot egyhangulag elfogadta.

Elfogadták még *Brozsik* javaslatát is az egységes képzésre és képesítésre vonatkozólag.

(Folyt köv.)

„Egységes“ képesítés.

Egy kicsit szokatlan, nehézkes, nem tiszta értelmű a magyar fül előtt ez a kifejezés: „egységes“, akár középiskolára, akár tanítóképzésre vagy képesítésre vonatkoztatjuk is. Legalább is egy kis körülírást kell hozzágondolnia magában az embernek, hogy a füle hozzászokjék.

Legelőször a középiskolákkal kapcsolatban jött divatba ez a szó. Sokat hangzott ez annak idejében, amikor a közoktatási kormány reformtervezései között ott volt az — „egységes középiskola“. Jelentette pedig ez a szó — köztudomás szerint — azt a gondolatot, hogy: ne legyen külön gimnázium, külön reálskola és külön polgáriskola, (mint *középfoku* iskolák;) hanem legyen *egy* középiskola, amelynek a tanításrendje olyképen foglaljon magában mindent, hogy az ott végzett fiatalság — a maga életcéljának megfelelően — bármiféle felső iskolába, szakiskolába vagy direkt valamely életpályára minden nehézség nélkül átmenhessen. Tehát az

„egységes középiskola“ az elemi oktatás és a szakirányú felsőoktatás közé eső középfokú oktatásnak az egyformaságát, egyöntetűségét „egységes“ voltát jelenti.

Ehhez hasonló értelemben merült fel a VI. egyetemes tanítógyűlésen — a tanítóképzés tételével kapcsolatban, mint e lap mai számának második cikkében olvasható — az „egységes képzés“ illetőleg „egységes képesítés“ gondolata.

Arról van szó, hogy a népoktatásügy keretébe tartozó különféle intézetek számára ne képezzük és ne képesítsük egymással semmi kapcsolatban, sőt egymással rokonságban sem álló módon az embereket; hanem — abból az elvből indulva ki, hogy a „jó katonát csak jó katona, jó papot csak jó pap, jó tanitót csak jó tanító nevelhet“ — képezzük és képesítsük az embereket úgy, hogy azok tudjanak első sorban jó *tanítók* lenni; másodsorban (ha egyéni érdemességük oda szólítja,) tudjanak jól adminisztrálni és ellenőrizni, mint tanítótársaik felügyelői, harmadsorban (ha egyéni kiválóságok *erre valóknak is* mutatja) tudják a tanítói pályára készülő fiatalságot magukhoz méltó jó tanítókká nevelni, kiképezni.

Tehát olyan tanítóképzést és képesítést kíván ez a gondolat, hogy akik egy népoktatási főiskolát (nem a mostani értelemben vett „tanító-képezdét“) elvégeznek, azok nem csupán az elemi iskolában való tanításra, hanem valamennyi *népoktatási intézetben* és valamennyi *népoktatásügyi hivatalban* való alkalmaztatásra jogosítva legyenek minden újabb képzés, újabb vizsga, újabb képesítés nélkül.

Rövidesen így fejezte ezt ki *Brózsik Pál*: a képesítés szójlon — egyszer s mindenkorra — elemi iskolai tanítóságra, képezde tanárságra, tanfelügyelőségre. Szavainak elhangzása után — bár a gyűlés óriási többsége viharosan helyeselt, akadtak közbeszólások amelyek „abszurdum“-ot, „lehetetlen“-séget hangoztattak; *Mohar József* pedig, a tétel előadója, záróbeszédében „kivihetetlen“-nek mondta azt a kívánságot, hogy *ugyanaz a vizsgálat* képesítsen elemi iskolai, képezdei és tanfelügyelői állásra.

Végtelenül össze van keverve ez a nagyon is egyszerű és nap-pali világosságu kérdés azok előtt, akik ezt a kívánságot „abszurdum“-nak, „lehetetlen“-nek, „kivihetetlen“-nek tartják.

Tévedésük onnan ered, hogy a dologban a *mostani viszonyokat* tartják szem előtt, aminek következtében így okoskodnak:

Micsoda nagy különbség van az elemi tanítóképző, a polgári tanítóképző, meg a „tanár“-képző intézetek „tanterve“, „tanulmány anyaga“ között. Meg micsoda nagy különbség van az elemi képző ismeretanyaga és a között az egészen más természetű ismeretkörök között, amelyekben a tankerület élén álló felügyelőknek jártasoknak kell lenniök! . . . Hogyan lehet hát azt kívánni, hogy az ismeretköröknek ilyen nagy különbözősége mellett az, aki ezek közül a legcsekélyebbet (az elemi tanítói ismeretkört) sajátította el, képesítettnek nyilvánítassék a sokkalta nagyobb, tágasabb ismeretkört kívánó „magasabb“ állásokra is.

Továbbá erre is gondolnak az illetők:

A tanítóképzés még egymagában véve sem egyenlő értékű. A

tanítóképzők maguk sem nyujtanak egyenlő értékű képesítést. Vannak mindennel jó felszerelt, kiváló „tanerőkkel“ ellátott, növendékeikkel szemben úgy az előképzettség, mint a tanulás tekintetében magasabb igényeket tápláló tanítóképzők; és vannak mindezekre nézve rendkívül szerény igényű tanítóképzők. Hát hogyan lehet *ilyen* körülmények között még csak gondolni is arra, hogy általában kimondva *minden* tanítóképesítővizsga *minden* képesített tanítót képesnek jelentsen ki a tanfelügyelőségre is, meg a képezdei tanárságra is!?

Nohát mindezekre a csudálkozó feltevésekre mi — *egyelőre* — szintén csupán a mostani viszonyok szempontjából felelünk.

Ha teljesen a mai viszonyok alapján kívánnók is azt az „egyeséges“ képesítést, még akkor sem volna abban semmi „abszurdum“, semmi „lehetetlen“, semmi „kivihetetlen“. Mert egészen tiszta és világos, hogy ha törvénybe iktatnók ennek a háromféle munkakörnek az „egységes“ és pedig *tanítói* képesítés alapján valóságát, abból még korántsem következnek az, hogy most már derűre-borúra minden „képesített“ ember előtt nyitva van „az arany kapu, csak bujj át rajta.“ A képesítéssel még nem az *arraalóságot*, hanem egyedül *csak a jogot* nyernék meg, amelynek az alapján kiválogathatják közülök az állást osztó fórumok azokat az *egyesekeket*, akik egyéni kiválóságukkal a jog mellé bizonyosságot tettek az *arraalóságukról* is.

Avagy nem volt-e az, törvénybeiktatás nélkül is, eddig is így? . . . Nem kaptak-e elemi iskolai képesítésű egyének eddig is alkalmazást úgy a tanfelügyelői, mint a képzőtanári karban?! . . . És nem feleltek-e meg kötelességeiknek legalább is olyan mértékben, mint a „magasabb kvalifikációju“ egyének vagy a népoktatásügynek azok az „előkelő idegenei“, akiket a protekció ültetett a tanítók nyakára. mivelhogy máshol — talán — nem tudtak volna *ilyen* anyagi javadalmazásu álláshoz jutni?! . . . Ha voltak kivételek, ha voltak meg nem felelők, annak nem a tanítói képesítés kicsinysege volt az oka, hanem az, hogy az állást osztó tényezők a tanítóknak nem a legarraalóbbjait keresték, hanem elfogadták azokat, akiket a hatalmas protektorok, ezek a „kis ellenállhatatlan“-ok a nyakukba varrtak.

Teljesen a mai viszonyokat tekintve is tehát, ki meri azt jó lélekkel mondani, hogy 30 ezer, mai képzettségű tanító között ne akadna 50—60 olyan, aki egy-egy tankerület élén, mint felügyelő, díszbe lehetne a magyar népoktatásügy vezérkarának?! Vagy hogy nem akadna 200—300 ember arra való is, aki akár az általános, akár a tanítói szakbeli ismeretek, de különösen *egyéni és tanítói kiválósága* tekintetében nem válna be *legalább is* olyan mértékben tanítókat képező tanítónak, mint sok olyan fiatal „tanár ur“, akinek lehet bármekkora „az ő tudománya“ a maga kiválasztott „tantárgyainból“, de a tanítónak szükséges tipikus tanítói szellemtől, tanítói egyéniségtől olyan messze van, mint Makó Jeruzsálemtől.

Mi meg vagyunk győződve, hogy még a mai tanítói kvalifikációs viszonyok között is a szigorúan lelkiismeretes, minden mellettekintetét félretevő *kiválogatás* mellett elemi képesítésű egyénekből olyan kiváló képzőtanári kart és tanfelügyelői kart lehetne ösz-

széllítani, amelyre az egész világ előtt büszke lehetne nemcsak a „tisztelt Haza“, hanem még maga a „nagyméltóságú kultuszminiszterium“ is.

Pedig hát azok, akiktől a népoktatásügy egész területére jogosító „egységes képzés és képesítés“ gondolata származik, egyáltalában nem a mai viszonyokra állapítják kívánalmukat; hanem olyan új, jobb, szebb viszonyok teremtését kívánják, amelyek között ez az „egységes képesítés“ a magyar nemzeti népoktatásügyet minden kultur-nemzetek előtt zászlávivővé emelhetné.

Nem mostani ugyanis ez a gondolat s nem a VI. egyetemes gyűlésen pattant ki, itt csak felmerült újra a feledésnek abból a porrétegéből, aminek nálunk átszokás adni minden olyan gondolatot, ami itthon támad s nem külföldről importálódik kész intézmény formájában.

Még a negyedik egyetemes gyűlésünk után, ennek a gyűlésünknek a megbízásából készült az Országos Bizottság körében — az egyesületek jóváhagyásával — egy javaslat a népoktatási törvény revíziójáról, amelyben, mint a magyar tanítóóság közkívánata, fejeződött ki az „egységes képesítés“ gondolata. (A tavasszal volt felelevenítőleg közölve a Népnevelők Lapjába.)

Az a javaslat ezt kívánta:

Legyen a tanítóképzés előkészítő iskolája a középiskola nyolc osztálya.

A mostani „képezdek“ helyett szerveztessenek *népoktatási főiskolák*, (népoktatási akadémiák) négy évfolyammal. Itt reálistemerekkel már ne bibelődjenek, hanem tanítsák mindazokat a szaktudományokat, amelyekre a népoktatásügy különböző fokozatainak tudományosan képzett embernek szüksége van. (Ugy hamarjában, futtában egyetmást említve, ide tartozik: a lélektan, logika, a nevelés és oktatás tudománya az alsóbb és felsőbb fokú iskolák módszertanával, az iskolaügyi adminisztráció, az iskolaszervezetek mai állapota a fejlődéssel s iskolajoggal, a népnek, a társadalomnak, a nemzetnek, pszichológiája egy kis diplomáciai és politikai tudománnyal stb. stb., s mindezeknek a történeti fejlődése és továbbfejlesztésének tudományosan gyakorlati módszere). Mindezekre elkészülni négy év épen nem sok, ha ugyan nem — kevés. S az ilyen népoktatási akadémiát végzett egyének kezdhetik az életpályát a (nőde a mostaninál mindenestire *valamicskével* jobban díjazott) elemi iskolai tanítóósággal; aztán folytathatják a polgári iskolánál, tanfelügyelőségnél, tanítóképzésnél (az akadémián) s végezhetik akár a — kultuszminiszterségnél a nélkül, hogy bármilyen más irányú képzettségük embekénél kisebb lenne az ő tanulásuk, miveltségük és — tekintélyük.

Ime, a jövő fejlődést tekintve, ilyen nagy átalakulásokat rejt méhében az a — némelyek által lekicsinyelt — gondolat, ami a VI. egyetemes gyűlésen ebben a kifejezésben merült fel: „egységes képesítés“. Akadtak, akik „abszurdum“-nak, „lehetetlen“-nek, „kivihetetlen“-nek kiállították. Szerencsére az egyetemes gyűlés egészen nem így tett; hanem megértette a szerény kívánság mögött rejlő nagy dolgokat s a kívánságot határozat formájában magáévá tette.

Ha a „mai viszonyok“ mérlegén ítélkező kishitűség még úgy mosolyog is fölöttünk, mi, tanítók, ne engedjük többé eltemetni ezt a gondolatot; hanem legyünk hirdetői, szószólói, apostolai úgy a mai társadalomban, mint az utánunk következő nemzedék előtt. Akkor az ige testté lesz, a magyar kulturának bizonyára nem szégyenére, hanem dicsőségére. B.

Nyelv-„tan“.

(Vonatkozással a fõv. tantervjavaslatra.)

A nyelvoktatás reformja immár elkerülhetlen feladat a népiskolai oktatásban. Jobban mondva azonban: a nyelvoktatásnak új alapra helyezése képezi azt a legsürgõsebb feladatot, amely az összes népiskolai diszciplinák reformálása közben elsõ sorban vár megoldásra. A jelenlegi népiskolai nyelvoktatás annyira eltévesztett uton halad, hogy az, aki csak bizonyos reformokra gondol, tulajdonképpen nem kíván semmit. Itt nem tákolni, de építeni kell. Az építés munkájának irányát, anyagát pedig az új tantervnek kell megszabni.

A kérdés most már az, hogy az új tantervjavaslatban lefektetett nyelvoktatási irányzat kielégítheti-e azokat a kívánalmakat, amelyeket a helyes népiskolai nyelvoktatás igénye egészen jogosan várhat el tõle? Sajnos, e kérdésre tagadó feleletet kell adnunk. A régi bûnös irányzatot az új idõk langyos szellõje csak meg-meg érinti, de el nem söpri. A gramatizálás keserves verejtékei uszkálnak az új tantervjavaslat lapjain is és ezen verejtékek alatt összefolynak a betük, eltakarják azt is, ami benne értékes, ami más formában feldolgoztatva talán abszolút becsû volna. Ne csodálkozzunk rajta, hogy ez így van. Hiszen ha az állami tanterv az utolsó falusi libapásztor gyermektõl is megkivánja az öt mondatrész és tíz beszédrész ismeretetését, akkor, minden puskázástól eltekintve, a fõvárosi tantervjavaslat elõmunkásai sem léphettek ezen népboldogító ismeretek visszatartásának illoyális álláspontjára. Nem, ezt nem tették.

A bírálatot gyakorló testületek azonban más véleményen vannak. A jelekbõl ítélve, itt általános az a felfogás, hogy a népiskolai nyelvoktatást minden gramatika nélkül meg lehet oldani. Helyes. Ez így is van és pedig azzal a hozzáadással, hogy a népiskolai nyelvoktatás csakis a gramatika mellõzésével oldható meg becsületesen. És ezen egyöntetû véleménytõl eltérõleg, merem mondani, hogy a gramatika mégis benmarad az új tantervben. De miért? Talán azért, mert a hatóság miben sem veszi véleményünket? Nem. A hatóságról nem tehető fel, hogy kritikai megjegyzéseinket kellõ mérlegeléssel értékesíteni ne törekednék. Nos, akkor nem lehet más oka a csõkönyös visszamaradásnak, mint hogy a mi álláspontunk botorkál ingadozó talajon, melyen bukfencet hányva sohasem talpra, hanem mindig oldalt vagy hanyat esik.

Kõrusba hangoztatjuk, hogy a népiskolai nyelvoktatásban nincs

helye a gramatikának. Elhatározó lépéseket azonban nem tudunk tenni arra nézve, hogy a szükségtelennek vélt gramatika szögre akasztassék. Már pedig tisztába kell jönnünk azzal, hogy az új tanterv életbeléptetése után fogunk-e továbbra is gramatizálni a népiskolában vagy végre szakítunk a nyelvoktatásra hátrányosnak ismert gramatikával és az így felszabadított erőket az eddig rosszul végzett nyelvi oktatás szolgálatára juttatjuk. A legszigorubb határvonalakat kell tehát megvonnunk a gramatizálással kapcsolatos és a gramatika mellőzésével történő népiskolai nyelvoktatás között. Vagy gramatizálunk, vagy nem. Az igen is, nem is — se hideg se meleg álláspont, amely a tantervjavaslatban megnyilatkozik, csak megnehezíti a helyzet kedvező alakulását, illetve a népiskolai nyelvoktatás végleges rendezését.

Határozott és céltudatos lépést tett a gramatika kiszorítása érdekében *Darázs* Malvin a M. T. Otthonában tartott tanterv-bírálati elő-előadásában, nyomatékosan hangoztatván, hogy a mondatrészek ismertetését ki kell kapcsolni a nyelvtanítás keretéből. De vajjon megtettünk-e mindent a mondatrészek falhoz teremtésével, nem kellene-e a beszédrészeket hasonló sorsban részesíteni? — Ez a kérdés. Hitem szerint, amiként nem lehet pardont adni a mondatrészeknek, azonképpen a beszédrészeket sem fogadhatjuk gráciánkba. Együtt születnek, együtt pusztuljanak. A népiskolai nyelvoktatásban számukra nincs hajlék. Főlöszleges tehát a beszédrészek új elnevezésén törni a fejünket, mikor a legfőbb törekvésünk megszabadulni minden gramatikától.

De mit szól ezen állásponthez az az *agyondédelgetett helyesírás*, amelyet a nyelvoktatás egésze alatt kultiváltunk számos éven át oly előszeretettel, hogy minden népoktatási törekvésünk lassanként a helyesírás jármába szegődött? Mert a dolog így áll: tanítotunk nyelv-„tant“ a helyes írás kedvéért és nem nyelvet a reális élet követelményeért. És mit értünk el vele? Semmit, de semmit.

A mondatok boncolgatása, a helyes írás szolgálatában álló szabályok betanítása, gyakorlatírás erre, gyakorlatírás arra a szabályra, mindmegannyi arra való volt, hogy tanítványainkat sem a szabatos beszédben, sem a fogalmazásbeli írásban előre ne vihessük s így a kínos gramatizálás útján szerzett helyesírási tudásuk érvényesítésére egyetlen talpalatnyi tér se juthasson.

Ez a rendszer tovább fenn nem maradhat. Ki kell szorítani a népiskolából a népművelődésre hátrányos gramatikát s a helyes írás vesszőparipájáról is le kell egy kissé szállnunk. A nyelvtant nem a helyesírás kedvéért kell tanítanunk, hanem a nyelv tisztább és formásabb kifejezéseért kell a helyesírásra megérdemelt súlyt helyeznünk. Ezzel azonban nem azt akarjuk mondani, hogy a helyesírás ötödik keréknek tekintessék, *de a helyesírás mindenhatósága ellen tiltakozunk*. A helyes írás fontos, de nem a legfontosabb. Előbb való az írás, aztán a helyesírás. Ha a gyermeket megtanítjuk írni, akkor törekszik helyesen írni, míg visszás esetben minden veszve van.

A népiskolai nyelvoktatásnak tehát *a szabatos beszédben és a*

fogalmazásbeli irással kapcsolatos helyesírási magyarázatokban kell gyökeret verni. Meg kell kezdeni a fogalmazást (nem a mondatozást) a II. osztályban s a népoktatás gerincének kell azt tekintetünk az összes osztályokban. Azon helyesírási ismereteket pedig, amelyek a hangtan, szótan és mondattan körébe esnek s amelyeket eddig csak értéktelen grammatikai fogalomalkotásokkal tudtunk megoldani, tisztán helyesírási magyarázatok útján kell a gyermek sajátjává tennünk. Hogy példával éljek: miért kellett eddig a népiskolában a főnév fogalmának megalkotásával növendékeinket kinoznunk, ha nem azért, hogy őket a tulajdon főnevek helyesírására vezessük? Már pedig világos, hogy ha a fogalom megalkotásával, annak állandó felszinen tartásával sem magunkat, sem tanítványainkat nem gyötörjük, hanem kimondjuk, hogy az ilyen és ilyen jelentésű szavakat nagy kezdőbetűvel kell írni, a célt sikeresebben közelítjük meg.

A népiskolai nyelvoktatás kerete tehát ilyen módon volna kitöltendő: 1. élő szóbeli szabatos beszéd; 2. előkészület írásbeli fogalmazásra helyesírási magyarázatokkal; 3. fogalmazás, illetve a gyakorlat elkészítése; 4. a gyakorlatok közös javítása helyesírási megbeszélésekkel, mindig e célra szánt külön órában.

Az élőszóbeli szabatos beszédnek a népiskola összes tanulmányi ágában érvényesülnie kell. Az olvasás tanításánál nagy súly helyezendő a hanghordozásra már az alsó (II-ik) osztálytól kezdve. Ha a gyermek megszokta: a pont, vonás, kérdő- és felszólítójel használatát megelőző hanghordozást, akkor bátran a gyermek fölére bizhatjuk az írás jelek elhelyezését, különösen, ha figyelmük erre fel lett keltve. Míg a mondatfajuk recitálásával, a legsilányabb eredményt sem tudtuk elérni. De az természetes. Hiszen a grammatikával a gyermeknél jobban tisztában levő felnőtt ember is inkább támaszkodik érzékeire, mint mondattani ismeretére, az írásjelek elhelyezésénél. — Ami az írásbeli gyakorlatokra való előkészületet illeti, erre nézve a tantervnek kell osztályonként példát nyújtani éppen úgy, amiként a számtani fogásoknál történik. — A helyesírási magyarázatok rendszerbe öntése, szintén a tanterv feladata. Az írásbeli gyakorlatok közös javítását, mint ideális állapotot említi a tanterv. Nem ideális állapot ez kérem, hanem égető szükség. Itt lehet helyesírási megbeszélésekkel oly eredményt elérni, aminőt semmiféle grammatikai hidegborogatásokkal meg sem közelíthetünk. A kivétel sem ütközik különös nehézségbe. Közös lévén minden osztály fogalmazási anyaga, a gyermek ismeretkörének hasonlósága és az együttes előkészület folytán, az ejtett hibák is azonosak, többnyire egyazok.

Ime, általános vonásokban jelezve, ilyen alapra kellene a népiskolai nyelvoktatást helyezni. Kérdés, tud-e az új tanterv teljesen szakítani a grammatizálással? Ha nem, akkor ne beszéljünk sem reformokról, sem a népiskolai nyelvoktatás újabb alapjairól. Marad minden a régiben, — marad a régi rendszer minden hibájával és a sikerelenség feneketlen ocenánjába fojtott eredményeivel.

Ember Sándor.

Uránia-előadások a földrajzi oktatás szolgálatában.

„Ami nem volt meg az érzékekben, nincs meg az értelemben“. Legszembetűnőbben bizonyítják ezt növendékeink földrajzi ismeretei. Afele papirostudomány az, adathalmaz, mely gyötri a memoriát, nem válik hussá és vérré, ideig-óráig tart csupán még a leggondosabb tanítás mellett is. Ezen segíteni csak oly módon lehet, ha a szemléltetésnek nagyobb szerepet juttatunk e tárgy tanításánál.

Szemléltetünk térképen; amennyire iskola¹, meg privát fölszerelésünk engedi, viszünk különféle illusztrációkat az osztályba, de ez csupán esetleges s elégtelennek bizonyul. Rendszeresen be kellene mutatnunk minden főbb dolgot, legyen az hegység, folyó, város, népfaj, gyártelep stb., amiről a földrajz órán szó esik.

Föl kellene tüntetnünk képen is az egyes országoknál, világ-részeknél azt, ami azon földet jellemzi, illetőleg a többitől megkülönbözteti. Ezen alapos szemléltetés csak úgy volna keresztülvihető, ha minden elemi iskolának volna seioptikon-ja, melynek segítségével bemutathatók a földrajzi anyagunkhoz tartozó képeket, mint ahogy történik ez némely polgári iskolában.

Egy másik módja a rendszeres szemléltetésnek Urania-előadások rendezése elemi iskolai tanulók számára. Ezen előadásokat minden hónap végével rendszeresen meg kellene tartani s mintegy hozzákapcsolni a havi, egy-egy tanítási egységet képező földrajzi anyaghoz.

Hosszas értekezések fölöslegesek, az elméleti részt megismertetjük az iskolában, fő szerepet játszanak a képek, ezeket kísérelje rövid magyarázat, mely éppen csak annyi ideig tartson, míg a gyermek alaposan megnézheti a képet. Talán történhetnék magyarázat szabad előadás alapján egy-egy ügyes tanító részéről, sokkal közvetlenebbül hatna.

A III. osztályt nem kellene belevonni ezen földrajzi előadások látogatásába, minthogy a lakóhelyismertetés folyamán felmerülő szemléltetési anyagot tőlünk telhetőleg iparkodunk a természetben bemutatni. A sétákat, kirándulásokat lehet úgy rendezni, hogy hat sétatérképében (havonkint egy, a négy zord hónapot leszámítva) ismertetjük meg az egész várost főbb vonásaiban, nehogy megtörténjék, hogy feljusson fővárosi gyermek az V. osztályba, hol tanul Chináról, Braziliáról stb. s kislát, hogy az Andrásy-utat, királyi palotát még nem látta. (Igaz, hogy kültelki gyermek.)

A IV. osztály növendékeinek okvetetlenül be kell mutatnunk Magyarországot részletesen, vidékek szerint, természetesen szintén a havi tananyaggal kapcsolatban.

Lehet, hogy sohasem lesz módjukban beutazni hazájukat, legalább képből ismerjék meg minden részét.

Az V. osztályban az első hónapokban Magyarországot ismétel-

jük, ekkor következtenék a haza földje bizonyos szempontok szerint összefoglalva, pl. sorra vehetjük a történelmi nevezetességű helyeket az eseménynek, hőseinek felemlítésével, a szereplők képeinek bemutatásával. Fürdőhelyek, bányavárosok a bányászélet feltűntetésével, majd bortermő helyek a szüreti mulatságok bemutatásával, mindmegannyi ismeretlen fogalom a legtöbb fővárosi elemi iskolás gyermek lelkében. Nemzeti sajtóságok feltűntetése is sorra kerülhetne: magyar viselet, tánc, zene, egyes vidékeken divó menyegzői szokások, arató ünnepség mindmegannyi érdekesnél-érdekesebb nemzeti sajtóságok, melyeknél az élő szó, akármilyen ékesen hangzik is, kénytelen átengedni az elsőbbséget az ábrázoló művészetnek.

Európa többi országait is be kell mutatnunk ezen a fokon, továbbá az idegen világrészeket főbb vonásaikban, folytonos összehasonlításban Európával s egymással.

A VI. osztály anyagát bemutathatjuk az iskolában is.

Most pedig fölmerül az a kérdés, honnan vegyük a pénzt a havonként ismétlődő előadások költségeinek fedezésére.

Nem elég, hogy napközi otthont, kenyeret adunk, még színházi előadásokra is költsünk? Kérdezhetné bárki. Megoldható a kérdés a nélkül, hogy bárkit is terhelnénk anyagilag, csupán az előadások árát kellene egy minimális összegben, pl. 20 fillérben megállapítani, minthogy sok iskola növendékeinek még ezenkívül viilamosra is kell ugyanennyit költeniök.

Egy lezárható takarékperselyt tartunk az iskolában, melyet egy megbízható gyermek kezel. Ebbe gyűjtik össze a növendékek a hónap folyamán fillérenként a szükséges összeget. Egy füzetbe írja bele a pénztáros azon gyermek nevét, ki pénzt hoz s neve mellé jegyzi a fillérek számát, hónap végén összeadja, ki mennyit takarított meg. Ily módon a téli hónapokban a tavaszi kirándulásokhoz is lehet pénzt gyűjteni. Tavaszra mindegyiknek van egy kis tartalék-alapja.

Tapasztalatom szerint majdnem minden gyermek összegyűjt egy hónap alatt 40 fillért, többnyire azon pénzekből, melyet apró-cseprő szolgálataik fejében (munkások gyermekeiről van szó) itt-ott kapnak.

Ennek egyuttal nagy gazdasági hatása is van. Megbecsülik a legkisebb értékű pénzt is, nem költik holmi haszontalanságra, hanem megtanulnak gazdálkodni, a keveset úgy beosztani, hogy mindenre teljék. Egyuttal megkimélljük magunkat azon szomorú látványtól, mely akkor tárul szemünk elé, midőn kihirdetjük, hogy ide vagy oda elvisszük azt, ki bizonyos összeget hoz.

A szegénység hatalmas kerékkötő s pl. 40 fillért egyszerre nem tud egy szegény munkáscsalád nélkülözni, alig jelentkezik 5—6 gyermek, csupán a vágy ül ki a bánatos arcokra.

A fent jelzett módon ez elkerülhető. Ne érezze az a szegény gyermek nyomorúságát már az iskolában, elég alkalma lesz ennek a nyomasztó terhét majd kint az életben érezni. A testvériség, az egyenlőség elvét juttassuk legalább a mi kis birodalmunkban érvényre.

Csukási Ilona.

Természetes rajzolás.

Tanítási ügyekben az ujitások és kísérletezések korát éljük. Haladunk és haladni akarunk. A jó felé törekvést tanítói kötelességnek tartjuk. Már maga a törekvés is többet ér a tespedésnél, de, ha a kitűzött új munka csak némi eredményt gyümölcsöz is, megkettőzött akaraterővel folytatjuk tovább. Györgyi Kálmán rajzolási szakfelügyelő az Oroszlán-utcai iparrajziskolában kiállítást rendezett tazi idei tanévben az új természetes módon készült elemi iskolai rajzokból. Az irányt ő mutatta be a fővárosi tanítószágnak. Az a csapás, amelyet a rajztanítás iránytalan mezején kijelölt: a természet útja. A természet mindig jó, szép és örök; annak utánzása, annak a megközelítése minden művészetnek a kútforrása.

Az a munka, amelyen az egyén gondolata, az alkotó elme bélyege meglátszik, a természet munkája; mert a természet tárgyainak, hangulatainak megfigyelésén alapszik. Azok a rajzok, amelyek ezen a kiállításon bemutatottak, a gyermeki szem látásának, a gyermeki ész gondolatának és ítéletének bizonyítványai. Ezekben van élet, mozgás, minden vonaluk beszél. Láttunk itt bőven természet után készült rajzokat, illusztrációkat, ecsetgyakorlatokat, tervezéseket és alárajzolás nélküli egy és több tónusu ecsetkezelést. A szabad gondolkodás, az eleven, értelmes mozgás mennyire kiválik itt, az eddig gyakorlatban levő és a kiállításon ott diszlenkedő egyenes-görbe és görbe-egyenes, hupikék színezésű, csiri-csaré formájú, szellemtelen, butító rajzoktól.

Ilyen rajzoláshoz nem kell egyéb, csak a pontozott papiros pontjaira kendermagot, vagy más ennivalót rakunk, egy madár csőrét bekenjük fölválta piros, sárga, kék tintával, azután néhányszor a csőrére koppintunk. Az okatlan madár egy kis gyakorlat után lesz olyan művész, mint az az észszel megáldott tanuló, aki ilyen oktalanságra volt kárhóztatva.

Ma már a természet után való rajzolás erősen hódit. A teljes kiforrástól még messze van ugyan, de hatalmasan kezd kidomborodni.

A módszerben és az eszközök használatában vannak eltérések, hiányok és fölöslegek; de az eszme: a természet, mindenütt ugyanaz. Ma még nagyobb fokozatot az egyes osztályok rajzai között nem találunk, minthogy ez volt az első kísérleti esztendő ezen a téren. (A tavalyi néhány hó alig jöhet számításba.) Szükségesnek tartom az osztályoknak jó és bőséges modellel való felszerelését.

Eddig innen-onnan összeszedtünk mindent, amit alkalmasnak találtunk a rajzolásra: szertári, konyhai eszközöket, edényeket. Sokszor törtük a fejünket, akad-e még valami, amit nem rajzoltunk le? A fiuk hazulról is hoztak mindenféle tárgyat, játékot lerajzolás végett; de azok nagyon gyakran alkalmatlanok voltak részint formájuk, részint kis kiterjedésüknél fogva.

A rajzolás eszközében nem tartom alkalmasnak a papírtáblára való rajzolást.

A papírtábla letörléséhez szivacs kellene, ami rendesen nincs a fiuknak. Legtöbbsnyire ujjukkal törülük és így hasznavehetetlenné teszik. A hozzávaló szalonnakő nehezen faragható és könnyen török;

s így egyszeri leejtés után legjobb esetben két darab lesz belőle és akkor már olyan rövid, hogy a rajzolás szempontjából már alkalmatlan. Hosszabbítóba beletenni nem lehet. De eltekintve ezektől a nagy hibáktól, a papírtáblára való rajzolást azért sem tartom jónak, mert arról könnyen leterülhet a rajz és a könnyed vázaltszerű rajzolás felületes firkálássá fajul. Én ezért nem is használtam. A papírtábla elhagyása jóval olcsóbbá tenné a rajztömb kiállítását. Helyette erősebb állványt és több papírost lehetne adni. Ezekben elmondtam egy évi rajzolási tapasztalataimat, kívánva, hogy ezen az uton haladva, minél előbb szárnyaljuk túl az amerikaikat, angolokat és németeket a természet után való rajzolásban, a japánokat pedig győzzük le az ecsetkezelés művészetében.

Gondos József.

VEGYESEK.

— **Az egyetemes gyűlés** lezajlása után az ország minden részéről öszszesarándokolt tanítószág széteszlott ismét a szélrőrszánál is megosztottabb mindenféle irányba. A fővárosi kartársak is elszéledtek üdülőhelyekre. De a munka folytonosságában nincs megszakadás. *Somlyay* József, az Orsz. Bizottság elnöke, mindjárt az ülés befejezése után kezébe vette a cselekvés fonalát az egyetemes gyűlés határozatainak végrehajtására vonatkozólag. Bár neki is kellemesebb volna minden gondot lerakva, valahol egy csendes, árnyas nyaralóban pihenni az év fáradalmait, a kötelesség itt tartja őt a város zajában, s főgondját képezi a kartársak egyeteme által reá bízott kötelességek hív és pontos teljesítése. Örömmel látjuk érdemes elnökünknek gyors gondoskodását, intézkedéseit a határozatok haladéktalan végrehajtására, amely biztosíték arra, hogy a hatodik egyetemes gyűlés határozatai nem kerülnek a feledékenység porrétege alá. Kívánatos, hogy a munkában *mindenki* kövesse az elnök példáját s akihez töle vagy az ő nevében megkeresés megy a munka egy-egy részletének végzésére, ne késlekedjék a ivittel. *Csak* így tudunk a köznek értékes munkát végezni.

— **Magyar tanító Amerikában.** Nem kívándorlásról van ezuttal szó, hanem egy nemes törekvésű és nagy akaratu kartársunk tanulmányutjáról. *Molnár* Gyula fővárosi kartásunk, az Otthon titkára s lapunk érdemes és buzgó munkatársa, az egyetemes tanítógyűlés lezajlása után neki vágott a világnak, hogy a népoktatási viszonyok szempontjából tanulmányutat tegyen Amerikába. Adjon az Isten derék kartársunknak erőt, egészséget a nagy és fárasztó utra és szerencsés hazaérkezést. Türelmet és kitartást fölösleges kívánnunk, mert avval ő bőségesen rendelkezik.

— **„Szociálista“ tanítók.** Valamiféle tanfolyamon voltak együtt tanítótársaink a főváros közelében — állami támogatás mellett. — Amint értesülünk, panaszkodtak a kapott élelem szörnyű élvezhetetlensége miatt. Erre aztán — állítólag — a miniszteriumból ment közénk valaki, aki alapos dorgatórium közben csudálkozását fejezte ki, hogy ők, a tanítók, *szociálistáskodnak*, akiknek hivatásuk volna a szocializmus ellen küzdeni. Azt is mondta volna, hogy „kegyelem-kenyér“ ellen nem illik panaszkodni. (Ha így volt, nem irigyeljük az illetőnek tájékozódottságát és világnézetét. — Szerk.)

Tartalom.

Házat Otthonunknak. — A VI. Egyetemes Tanítógyűlés. — Egységes képe-sítés. — Nyelv-„tan.“ — Uránia előadások a földrajztanítás szolgálatában. — Természetes rajzolás. — Vegyesek.

Laptulajdonos: a Magyar Tanítók Otthona.